

spremeniti v pisno/vidno (bralno), pa je potrebno upoštevati tudi zakonitosti le-te. Brez poznavanja obeh kodov, brez vedenja, kje se koda prekrivata, kje izključujeta, je informacija neučinkovita ali pa se spremeni celo v dezinformacijo. In lektorji so prvi, ki so obdolženi takšnih »kaznivih dejanj«.

**Katja Podbevšek
AGRFTV, Ljubljana**

ocene in poročila

POEZIJA DVEH DESETLETIJ

(Denis Poniž: Mlada slovenska poezija sedemdesetih in osemdesetih let, Mohorjeva založba, Celovec 1989)

Denis Poniž je s knjigo *Mlada slovenska poezija sedemdesetih in osemdesetih let* ponudil v branje antologijo sodobne slovenske poezije in ji, tako kot običajno tudi drugi sestavljalci, dodal študijo o predstavljenem pesništvu. Od zadnjih dveh sorodnih antologij, *Janka Kosa Slovenska lirika 1950–1080* iz leta 1983 in *Tineta Hribarja Sodobna slovenska poezija* iz leta 1984, se Poniževa razlikuje po bistveno krajšem obdobju, iz katerega črpa pesmi, in po upoštevanem generacijskem kriteriju, saj predstavlja le avtorje, rojene po letu 1950. Zato Poniž sam poudarja, da je za njegovo antologijo pomembnejša informativnost kot reprezentativnost in se pohvali s preko petdesetimi upoštevanimi avtorji. Med temi je večina, šestinštirideset, predstavljena z vsaj eno pesmijo in komentarjem, drugi pa so (smo) le omenjeni, nekateri tudi le na osnovi revijalnih objav. To je res zelo temeljit pregled v preteklih dveh desetletjih objavljene poezije mladih ali vsaj mlajših pesnikov, ki pa ga Poniž žal natančneje ne utemeljuje. Tako ne zremo, ali je v knjigo vključil vse predstavnike upoštevane generacije, ki so do poletja 1988, ko je bila antologija zaključena, izdali pesniško zbirko, ali je koga namenoma izpustil. (Ali sodi med te tudi neupoštevani Ivan Črnič?) Informativnost knjige je želel Poniž podkrepiti tudi z vzporednostjo esejističnega komentarja in pesmi, in sicer tako, da na levih straneh sledimo komentarju, na desni pa pesniški antologiji. To je zanimiva in priročna rešitev, katere uporabnost pa zmanjšuje dejstvo, da je knjiga brez slehernega kazala. Potrebe po tem ne odpravijo niti pretežno imensko-bibliografski podatki ob robu levih, esejističnih strani.

Zgodovnski čas, ki ga v pesniških besedilih evidentira ta antologija, je deloma čas neposredne sodobnosti in s tem prerez tako rekoč trenutnega dogajanja med ustvarjalci, ki šele vstopajo v bralsko zavest, v celoti pa čas, ki ga je Poniž (tudi sam pesnik iste generacije, čeprav z rojstno letnico 1948, tako da se je motrenju lastnega pesnjenja »utemeljeno« izognil) spremljal kot recenzent, pisec spremnih študij in literarni teoretik, predvsem pa kot soudeleženelec dogajanja. S knjigo zajema generacijo, ki je nastopila sredi sedemdesetih let, v času formalizacije – kot pravi Poniž – usodnega preloma v poeziji iz sredine šestdesetih let.

Upošteva pa tudi osemdeseta leta, ki so prinesla novo pesniško generacijo in tudi, že na samem začetku, teoretske razprave o postmodernizmu. Poniž v te razprave le deloma posega. Najprej osemdeseta leta raje kot z oznako postmodernizem poimenuje »čas pomnoženih individualnih poetik«, čeprav priznava, da imajo tudi precej skupnega, in to skuša v študiji tudi določiti. Pojma postmodernizem se izogiba tudi iz strahu, da bi zameglil pogled na posamezne poetike, in iz ugotovitve, da v tem času ne moremo več govoriti o eni vodilni poetiki, ampak o sočasnosti različnih, čeprav ne le posamičnih, ampak v nekem smislu makropoetik, kot jih poimenuje Poniž. Nekatere avtorje uvršča v različne makropoetike, kar pojasnjuje kot značilnost poezije v nastajanju. Za dogajanje v drugi polovici sedemdesetih let ugotavlja tudi upočasnen ritem sprememb, s čimer pritrjuje (žal neizrecno) enaki ugotovitvi dr. Borisa Paternuja o dinamiki literarnega razvoja.

Poniž v obravnavani poeziji ugotavlja sedem prevladujočih smeri. Prvih dveh natančneje ne imenuje, ampak predvsem opisuje. To sta smeri angažirane, uporniške poezije (avtorji: Vojin Kovač-Chubby, Goran Gluvić, Iztok Osojnik, Brane Bitenc, Esad Babačić, Blaž Ogorevc, Tomaž Kralj idr.) in smer, ki nadaljuje ludizem (avtorji: Milan Jesih, dva, ki ju imenuje prezrta pesnika: Jure Detela in Majda Kne, ter Valdimir Memon, ki ga ocenjuje kot enega najpomembnejših pesnikov 70. let, deloma še Ace Mermolja in Igor Likar). V bližino teh dveh bi sodila tudi šele kot četrta omenjena t. i. makropoetika intimizma (avtorji: Ifigenija Zagoričnik, Jaša Zlobec, Milan Kleč od četrte zbirke Tavle, Marko Pavček, Vinko Möderndorfer, Marko Elsner-Grošelj, Jožica Čertov, deloma Boštjan Seliškar). To usmeritev Poniž povezuje z razpadom iluzije o kolektivni pesniški zavesti, preseneča pa uvrstitev Kleča v to skupino, čeprav njegovo pesništvo po začetkih uvršča k ludizmu.

Naslednjo, tretjo omenjeno makropoetiko (obnovljenega) pesniškega spomina ima za najbolj zanimivo, za njene predstavnike pa šteje Borisa A. Novaka, Štefana Remica, Damjana Jenstrleta, Radeta Krstiča, Majo Vidmar, Valerijo Perger in Milana Vincetiča. S »pesniškim spominom« označuje dvojje: oblikovno in motivno književno »tradicijo . . . kot prostor nenehnega generiranja novih, drugačnih, spremenjenih odtisov tistega, kar je pravadna snov in temeljna sanjska snov poezije« in osebni spomin (»spomin kot prostor osebnega in splošno človeškega razkošja«), ki postane pogosta pesniška snov. Nekoliko problematično se mi zdi vključevanje poezije Maje Vidmar v to makropoetiko, češ da se veže na spomin slovenske erotične poezije, saj ta spomin ni ne strukturni ne motivni del te poezije.

Ko pri Vincetiču ugotavlja, da se spominska forma cepi na palimpsestni postopek, se s palimpsestnostjo dotika postmodernizma. Zato bi bilo logično, da tej smeri sledi opis šele kot pete predstavljene makropoetike, ki jo sestavljajo t. i. avtopoetike s postmodernističnimi prvimi. Tudi poetiko spomina bi lahko označil za postmodernistično že zaradi uporabe »razpoložljivosti tradicije« (Debeljak, Postmoderna sfiga), ki je ena bistvenih značilnosti postmodernizma. Med avtorje s postmodernističnimi prvimi Poniž prišteva Jureta Potokarja, Alenko Rebula-Tuta, Majo Haderlap, Aleša Debeljaka in Braneta Mozetiča. Za postmodernistične prvine ima palimpsestnost kot vključevanje drobcev minulih svetov, fluidnost in tok zavesti, ki je hkrati skupni, pesniški in zasebni. Ob Debeljaku in Mozetiču pa omenja dtudi metaromantično poetiko (ob Debeljaku pravzaprav »metaromantični zaumni jezik«, verjetno zaradi tiskarske napake). Metaromantika, je izpred nekaj let znan pojem nekaterih mladih kritikov, Poniž pa ta izraz brez dodatnih razlag uporablja kot splošno znan termin.

Poimenovanje šeste smeri, makropoetika obnovljene fabule, daje formalni nivo pesništva, kakršnega odkriva pri Petru Kolšku, Edelmanu Jurinčiču, Alojzu Ihanu, Esadu Babačiću v drugi zbirki, Borisu Pangrcu, Mariju Čuku, Milanu Jesihu v zbirki Usta, Zlatku Zajcu in

deloma pri Janku Ferku ter Fabjanu Hafnerju. Že po tem spisku je mogoče reči, da so med avtorji precejšnje razlike, čeprav je pri nekaterih zares izrazita zgodbena razvrstitev motivov, a z različnimi nameni in cilji. Motijo pa me tudi primerjave različnih pesniških opusov, ki ne upoštevajo kronologije nastanka posameznih del. Tako Poniž zapiše: »Pesem, ki jo Ihan vidi še kot trdno gmoto, čeprav se mu nenehno kažejo razpoke . . . , je v Jesihovi zbirki Usta že povsem razvezana, razpršena. Jesihova zbirka je izšla leta 1985, Ihanova pa šele leto pozneje.

V zadnjem poglavju odpre področje t. i. avtorskih poetik, med katere uvršča opuse Vena Dolenca, Blaža Lukana, Zlatke Obid-Lokatos (za katero pravi, da ne sledi znanim tokom »ženske lirike«, tako da me že res zanima, kateri so t. i. »znani tokovi«), Janija Oswaldala in Srečka Rijavca, čeprav bi vse lahko razporedil v katero od prej določenih makropoetik.

Obdobje od druge polovice sedemdesetih let dalje, ki ga obravnava ta knjiga, je bilo že zabeleženo kot posebno slogovno obdobje, in sicer tako pri Kosu kot pri Hribarju ter pri Paternuju (Sodobna slovenska poezija kot evlucijski problem, 1986, prva objava 1988), vendar ga je Poniž najbolj notranje razslojil, pri čemer pa so se pokazale verjetno tipične pomanjkljivosti »predalčkanja«: poimenovanje dobro predstavlja enega, dva avtorja, za druge pa je le zasilno. Vsekakor pa knjige ne moremo gledati samo z vidika tega metodološkega prijema, saj Poniž vendarle ne le razvršča, ampak tudi opisuje in interpretira. Pri tem je obsežnejši od Kosa, a (vsaj za reprezentativne avtorje) skromnejši od Hribarja, čeprav se slogovno približuje njegovemu pisanju. Tako sem njegovo študijo že na začetku poimenovala esejistično. V tem pogledu to besedilo kljub bibliografskem podatkom ni pretežno informativno, ampak pogosto meditativno, včasih pa enostavno pomensko ohlapno.

Čeprav vrednotenje del ni Ponižev osrednji namen, se to implicitno da razbrati iz prostora, ki ga posveča posameznemu avtorju, in števila izbranih pesmi.

Knjigo je avtor sam označil za mejnik časa in kot tako jo bodo verjetno jemali v roke tudi bralci. Čeprav sem se v tem zapisu bolj posvetila njenemu levemu delu, bo za bralce verjetno zanimivejši desni del, tudi kot koncentriran spomin na sedemdeseta in osemdeseta leta, ne glede na to, ali so jih sodoživljali ali pa jih kot zgodovino šele odkrivajo.

Vita Žerjal
Ljubljana